

Kai Tønsberg:

En livshistorie fra før i ti'a

Kai Tønsberg er født i 1926 og har vokst opp sammen med tre brødre i en arbeiderfamilie. Han har en fabelaktig hukommelse, og vil gjerne dele sin historie med dem som vil høre på. Torer Garseg har hatt en samtale med ham, og vi i Eidsberg historielag har fått lov å gjengi historien, slik som han forteller, så godt vi kan.

Barndom
Jeg er født på Mysen, og da jeg var liten bodde vi i 2. etasje hos hjulmaker Larsen, i den gamle smia oppe på Mona. Trappa opp til 2. etasje var på utsida av huset I denne smia ble det snekret hjul, taburetter og slike ting. Så ble det utviklet sulkyer der, etterhvert som det ble travkjøring på Momarken, og det ble noen av de beste sulkyene på den tiden .

Larsen i smia var en sprek mann, og da han skulle hjem for å spise, møtte vi ungene opp for å fly om kapp med ham. Det var ca. 150 meter, og vi greide aldri å slå den «kæll'n».

Vi bodde også et år på Lundsrud i Eidsberg, og deretter bodde vi på Garsrud.

Midt i Momarkenkrysset sto det en veiviser til Oslo og Trondheim. Det var liksom samlingsstedet for oss ungene fra I. klassinger og opp til konfirmasjonsalder. Det var også en bensinstasjon i krysset rett ved siden av butikken som Kasbo drev.

Jeg vokste opp i de harde 30-åra da det var lite med arbeid og penger. Det var så dårlig som det kunne få blitt. jeg husker at det var mange damer som jobbet på "Gummi'n" (Askim Gummi-varefabrikk) og som fikk kort for å hand-le på "sekunda'n" og det var noen som delte med seg, så vi fikk kjøpt hvite turnsko for kr 1.

Vi var så fattige at vi måtte bruke skoene både til hverdag og helg, og hvite turnsko blir snart grå og stygge. Vi hadde noe flytende kritt som vi krita skoene med, og da ble de hvite og fine igjen Det var sånn for arbeidsfolk den gangen, det var smått med penger både til mat og klær. Det var ikke penger blant folk i det hele tatt på slutten av 1920-åra. Det fortelles en historie fra den tiden om en gutt som var på fest. da han plutselig får det travelt og sier - "Nei, nå må jeg

gå hjem, for ho mor må ha skoa mine" Ikke en gang bøndene hadde penger den gangen, men levde av det de produserte og avla. Litt penger ble det for salg av melk og for kornsalg om høsten, som stort sett gikk med til gårdsdrifta.

Faren min hadde jobb på jernbanen og hadde fast inntekt, men det var ikke på langt nær nok til å holde en familie med det som de trengte, det var bare så vidt de klarte å skaffe seg mat og et minimum av det de trengte for å overleve.

Det var ingen barnetrygd eller annen sosialhjelp den gangen Det eneste døm kunne gjøre når sulten gnog, var å gå på forsorgen eller fattigkassa, men det var skammelig, så det var siste utvei. Da fikk man "lapper", til husleie som var ca. 10-15 kr pr. mnd , og kr 12 i uka til mat for en familie på 6-7 personer.

Det ble også utdelt «lapper» til ved, og de som var så fattige at de måtte kjøpe seg ved på den måten, fikk tilkjørt den dårligste veden - det var sånn det var.

På slutten av 30-åra da krigen nærmet seg, snudde den økonomiske situasjonen da Arbeiderpartiet kom til makta. Så i 1938-39 begynte det å bli lettere å få jobb, for da begynte de store nasjonene å ruste seg til krig og det ble produksjon av krigsmateriell

Skoletid

Jeg begynte på Folkenborg skole i 1933. Det gikk ikke buss den gangen, så alle måtte gå fra Brandsrudgårdene og Mona og til skolen. Det var

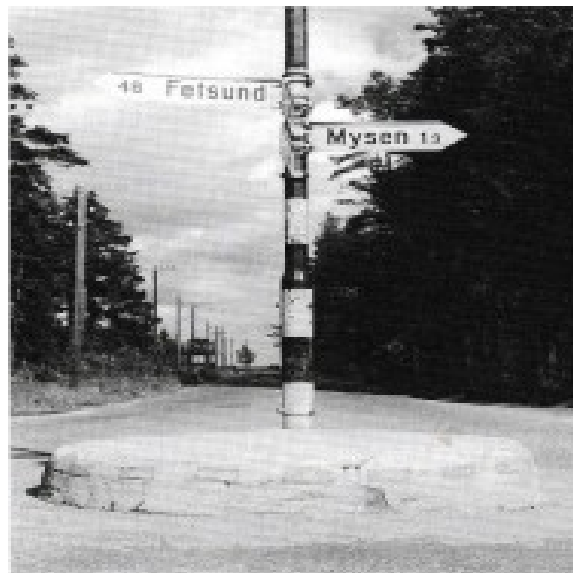
4 km som kunne bli strabasjøse, spesielt for de yngste, i all slags svær og føre. Vi gikk en gangsti over "Kongo" (Gen.Ruges vei) og ned til Smedgata, forbi Diskerud på Slettevold og til Heggin Det var en gangsti som alle brukte i stedet for å gå Vandugbakken

Vi flyttet til Mysen, så jeg gikk bare ett og et halvt år på Folkenborg skole. Vi gikk på skolen seks timer annenhver dag og frk. Sønstegård var vår lærerinne. Lærer Ødegård, som var lærer på Folkenborg skole, hadde tvillinger som gikk i samme klasse som oss.

Da jeg gikk i 2. klasse, flyttet vi til Mysen, vi bodde på andre siden av jernbanelinjen, nesten der som Trollullfabrikken ble bygget Vi måtte bytte skole og begynte på Mysen skole, der var det skole hver dag med tre timers dag, så det ble samme antall timer.

Det var fortsatt dårlige tider og lite penger, men vi måtte jo ha klær og fottøy. Om vinteren måtte vi ha støvler for å holde snø og kulde ute. Men støvler var dyrt og de ble reparert, enten av far eller en skomaker, bl.a. hadde vi en skomaker på Mona, han Thorbjørn Homstvedt. For å minske på slitasjen på støvelsålene ble det brukt skospar. Det var en type stifter som ble spikret under på sålene. En kan tenke seg at de var glatte på snø- og hålkeføre, så det gjaldt å ha balansen i orden. På den tiden måtte vi ungene hjelpe foreldrene våre etter skoletid. Det var ikke bare å kaste fra seg ranselen og ha fri resten av dagen Som 5. klassing begynte jeg å gå med aviser. Jeg gikk med to aviser - Indre og Folkets Røst - og da tjente jeg jo veldig bra. Jeg hadde kr 15 pr. mnd. for Indre, og kr 25 for Folkets Røst I tillegg hadde vi med oss regninger og annen post som vi fikk prosent av, og da tjente jeg mer enn gårdsguttene på gårdene bortover. De pengene som jeg tjente var kjærkomne for foreldrene mine som fikk hver krone jeg tjente, det var slik som det skulle være den gangen. Jeg var flink til å spare, og hadde ei sparebøsse for 10-øringer som det ble kr 10 på når den var full. Og ettersom vi var så fattige, skulle foreldrene mine låne disse pengene av meg, men jeg fikk døm aldri igjen.

Hos Ek på Vesteng gård, der som det er blitt byggefelt, var vi mye som guttunger og fikk være med å hjelpe til. Det var stor stas å få lov å kjøre

«Midt i Momarkenkrysset sto det en veiviser. .. Det var liksom samlingsstedet for oss ungene fra 1. klassinger og opp til konfirmasjonsalderen. Bildet er lånt fra Indres arkiv

hest. og han var ikke redd for å la oss få prøve. Jeg husker at jeg fikk lov å kjøre til mølla i Eidsberg med kornsekker, da var jeg bare 9-10 år Vi var så hestevante så det gikk veldig bra. Det var jo ikke bare jobbing den gangen heller. Vi hadde også fritidssysler. I Arbeidersamfunnet var det kino og da kostet det 75 øre for en forestilling. Om sommeren badet vi mye i elva. Da stupte vi fra brua ved Kloppa, og så fiska vi i Spinnerifossen, det kunne vi gjøre opp til fem ganger i uka. Det var ikke bare vi ungene som fiska, det var også pensjonister og andre. Fisking og krepsering var noe som hørte med til livet det Vi dro også til Susebakke for å bade, på andre sida av elva var badeplassen, og når det var lite vann i fossen, krydde det av folk fra Mysen som lå der og badet og solte seg Vi bygde stupebrett på en stein som vi kalte plata, svømte om kapp, og det var liv og røre. Nå er det helt igjengrodd ved elva der, men den gangen gikk det dyr der og beita, så det var fine grønne sletter å oppholde seg på Rundt konfirmasjonsalder begynte vi å samles på Parkkafeen og Mellebykafeen, det var aldeles fullt der, for det var den fornøyelsen vi hadde da. Det var jo under krigen, og det var ikke lovlig med fest og dans. Det var rasjonering, og vi måtte ha kaffemerker for å få kjøpt oss wienerbrød, det var noen

mørke wienerbrød med litt havregryn oppå. Vi handla mye med tyskerne og bytta kaffemerker med sigaretter og tobakk, og hvis vi hadde sardiner i olje, fikk vi mye sigaretter og tobakk. De hadde ikke så mye mat med fett og olje, så det var veldig populært.

Jeg var ikke så flink til å hoppe på ski, men vi hadde Vestengbakken, og der krydde det med folk om vinteren. Og da elva frøs til og det ble sterk is, så var det hockey Vi laga oss køller og brukte gamle fløtebokser (det var blikkbokser den gangen) som puck og vi kunne spille ishockey i timevis.

Om sommeren spilte vi fotball på løkka der hvor kornsiloen ble bygd, det var Mysen mot Vandugbakken, og det krydde av folk som kom og gikk hele ettermiddagen.

Siden det var forbudt med dansefester under krigen, gikk vi på møter og juletreffester i Frelsesarmeen, eller vi dro til Avholdslokalet i Trømborg, og da traff vi jenter som vi fulgte hjem

Dette var litt fra Kai Tønsbergs barndom og oppvekst. Han har mer å fortelle om ungdomstiden og krigen som vi kanskje kan komme tilbake til ved en senere anledning.